

Ce ne spune problema nerezolvată a fermierilor din Dubăsari și de ce ea contează?

MIHAELA ȘERPI

Analistă Politici în Domeniul Drepturilor Omului

Ce ne spune problema nerezolvată a fermierilor din Dubăsari și de ce ea contează?

Intrarea în vigoare a noului Cod Vamal al Republicii Moldova, pe 1 ianuarie curent, a scos la iveală, din nou, problemele nerezolvate ale fermierilor din raionul Dubăsari. Evenimentele din ultima perioadă nu sunt deloc surprinzătoare, dacă facem o radiografie a tiparelor convenționale de răspuns ale Tiraspolului la măsurile adoptate de Chișinău. Cel mai adesea, aceste tipare vizează plasarea periodică a fermierilor moldoveni și a școlilor cu predare în limba română în contexte ostile. Acest fapt este posibil dintr-un simplu motiv: atât problemele fermierilor, cât și a școlilor, sunt înghețate artificial de Tiraspol și activate, de fiecare dată, când se urmărește obținerea unor concesiilor sau menținerea status-quo-ului.

Pașii firești ai Chișinăului de a aduce regiunea transnistreană în albia normalității și a câmpului constituțional s-au soldat cu reacții exagerate și dezechilibrate la Tiraspol. Sunt câteva săptămâni de când mașina de propagandă a structurilor transnistrene și a holdingului Sheriff prezintă modificarea Codului vamal drept o tentativă de a declanșa o criză economică, socială, și chiar umanitară. Mai mult decât atât, portavocea Federației Ruse în regiunea transnistreană, Vitalii Ignatiev, dă lecții de implementare a recomandărilor Comisiei Europene cu privire la regiunea transnistreană, invocând „incompatibilitatea” măsurilor adoptate de Chișinău cu parcursul de integrare europeană¹. Acest spectacol de victimizare este menit într-adevăr să creeze o anumită impresie asupra opiniei publice. Dar dincolo de efectele sale efemere, nu merită efortul de a fi comentate prea mult.

Ce ar trebui să știm despre problemele fermierilor din Dubăsari?

Problemele fermierilor moldoveni, care dețin terenuri dincolo de traseul Camenca-Tiraspol, datează din 1998 - anul în care structurile transnistrene încep să verifice abuziv transportul produselor agricole. De atunci, registrul măsurilor abuzive ale Tiraspolului s-a extins substanțial în raport cu proprietarii de terenuri, înglobând plăți ilegale, confiscarea utilajelor agricole, bariere artificiale de natură fiscală și infrastructurală, precum și campanii de intimidare. Soluțiile aplicate până la acest moment (compensarea pierderilor, acordarea înlesnirilor fiscale, instituirea unui mecanism de înregistrare temporară a fermierilor și eliberarea certificatelor în baza cărora fermierii să-și poată desfășura activitatea) nu au reușit să creeze decât false aparențe și ameliorări temporare.

La fel, nici discuțiile în formatul de negocieri (de altfel expirat și nefuncțional) nu au reușit să producă o schimbare fundamentală de optică. Însăși ideea negocierilor cu Tiraspolul provoacă confuzie și deusolare, căci ce poate fi negociat? Că autoritățile moldovenești să nu demareze procesul de reintegrare? Să fie menținut status-quo-ul favorabil holdingului Sheriff și trimișilor Federației Ruse? Să fie consultați de fiecare dată când se întreprinde un nou pas în scopul reintegrării regiunii transnistrene? În nici un caz nu se poate garanta așa ceva.

În aceste condiții, este lesne de înțeles de ce proprietarii de terenuri au privit cu neîncredere anunțul guvernului din 2018².

¹ RIA Novosti. 2023. „În Transnistria, ne-au spus că Chișinăul nu respectă recomandările UE”. RIA Novosti, 24 noiembrie. <https://ria.ru/20231124/pridnestrove-1911480725.html>. Accesat în 2 februarie 2024.

² Ceapai, Alla. 2018. „Fermierii din Dubăsari au rezerve față de soluția găsită de guvernanți”. *Radio Europa Liberă Moldova*, 23 aprilie. <https://moldova.europalibera.org/a/accesul-la-terenuri-dubasari-de-dupa-soseaua-rabnita-tiraspol/29187544.htm>. Accesat în 2 februarie 2024.

Cu șase ani în urmă, guvernul anunța: „a fost obținut în premieră accesul necondiționat al proprietarilor terenurilor agricole pentru un termen de 20 de ani”³. Întrebarea firească și inevitabilă este: *oare poate fi obținut accesul necondiționat la terenuri, în adevăratul sens al cuvântului, de la un regim construit, dezvoltat și menținut pe abuzuri?* Cred că devine aproape irrelevant de menționat că iluzia depășirii blocajelor s-a dizolvat rapid.

Făcând un bilanț, vedem că sunt aproape 26 de ani de când fermierii moldoveni

sunt folosiți ca monedă de schimb sau instrument de șantaj. Privind dintr-o perspectivă centrată pe drepturile omului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a atestat că 3 companii agricole și 1703 proprietari de terenuri din Dubăsari au fost lipsiți de proprietate și de dreptul la un remediu efectiv, prejudiciul fiind în valoare de peste 2,8 milioane de euro⁴⁵. Însă, fermierii nu au beneficiat de aceste despăgubiri, pentru că Federația Rusă, statul care exercită control efectiv asupra structurilor transnistrene, nu a executat principial hotărârile pronunțate de CtEDO.

Noile turbulențe

La începutul lunii ianuarie 2024, mai existau așteptări, bazate pe un optimism rezervat și moderat, că Tiraspolul ar putea renunța la introducerea taxelor ilegale pentru transportarea produselor agricole pe malul drept al Nistrului. Iată însă că Tiraspolul a optat să nu schimbe jocul și să scoată de la naftalină problemele nerezolvate ale fermierilor. De ce nu ne mai surprinde acest fapt? Pentru că structurile transnistrene nu a susținut niciodată ordinea bazată pe reguli și nu au ezitat vreodată să exploateze chestiuni sensibile, precum dreptul la educație sau dreptul la proprietate.

Potrivit datelor oficiale, sunt peste 2.500 de tone de cereale în depozitele aflate după traseul Camenca-Tiraspol. Se estimează că valoarea taxelor ilegale care vor fi percepute de la fermierii moldoveni pentru transportarea recoltei pe malul drept al Nistrului va fi de aproximativ 7-8 milioane de lei. Guvernul a propus compensarea în avans a prejudiciilor și a solicitat fermierilor să nu se angajeze într-un dialog direct cu structurile transnistrene⁶. Observăm, așadar, aplicarea unei noi soluții temporare, precum și absența garanțiilor durabile pentru fermierii din Dubăsari.

3 Guvernul Republicii Moldova. 2018. „Guvernul a soluționat pentru un termen de 20 de ani problema terenurilor din stânga Nistrului aparținând raionului Dubăsari. <https://gov.md/ro/content/guvernul-solutionat-pentru-un-termen-de-20-de-ani-problema-terenurilor-din-stanga-nistrului>. Accesat în 2 februarie 2024.

4 Curtea Europeană a Drepturilor omului, *Cauza Sandu și alții v. Republica Moldova și Rusia* (Cererea nr. 21034/05), 17 iulie 2018, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-184651%22%7D>.

5 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Cauza Oprea și alții v. Republica Moldova și Rusia* (Cererea nr. 36545/06), 18 februarie 2020, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-201135%22%7D>.

6 Popușoi, Cristina. 2024. „Chișinăul descurajează „discuțiile private” dintre fermierii din Dubăsari și autoritățile separatiste”. *Radio Europa Liberă Moldova*, 7 februarie. <https://moldova.europalibera.org/a/chisinaul-descurajeaza-discutiile-private-dintre-fermierii-din-dubasari-si-autoritatile-separatiste/32809360.html>. Accesat în 7 februarie 2024.

Atunci când iluziile se sfârșesc, e timpul planurilor bazate pe mai multe scenarii

Situația îngrijorătoare în care se află fermierii din Dubăsari trebuie privită dintr-o perspectivă mai largă, și anume prin lentila procesului de reintegrare economică a regiunii transnistrene. Radiografia ultimilor 26 de ani ne arată că concesiile și compromisurile acordate Tiraspolului, în numele unor ameliorări temporare, nu e o soluție bună pe termen lung. De aceea, dificultățile fermierilor din Dubăsari, precum și alte probleme majore și vicioase, pot fi rezolvate fundamental, doar dacă dosarul transnistrean și agenda aferentă acestuia va fi gestionată ferm. Pentru aceasta, sunt necesare analize lucide, mult mai multe resurse (inclusiv de natură financiară), pregătirea unui plan credibil de reintegrare, anticiparea pașilor întreprinși de Tiraspol și formularea diverselor scenarii de răspuns.

Perioada iluziilor ar trebui să se prăbușească definitiv și să fie înlocuită cu planuri și obiective realiste și pragmatice. Procesul de reintegrare, fie el doar economic (cel puțin pentru moment), trebuie să fie ireversibil. Este previzibil că Tiraspolul nu se va opri aici. Fiecare măsură de aducere a regiunii transnistrene în câmpul constituțional va fi urmată de exploatarea diverselor vulnerabilități de către structurile transnistrene. De aceea, aș vrea să cred că mutările acestora vor fi anticipate și că persoanele ale căror drepturi riscă să fie încălcate, vor fi informate în prealabil despre soluțiile și strategiile existente. Acest fapt este esențial pentru ca soluțiile Chișinăului să fie mai predictibile, funcționale și transparente. Să nu uităm că asta îmi doresc și fermierii din raionul Dubăsari - un plan de acțiuni clar și cuprinzător, care să nu se limiteze doar la compensarea prejudiciilor.

Nimeni nu a spus că acest proces va fi ușor, dar, pe de altă parte, Moldova de astăzi nu mai este cea din 2021, când ex-președintele țării l-a felicitat pe liderul transnistrean pentru câștigarea unor alegeri ilegale⁷. Mai mult decât atât, trăim vremuri, în care atât țara noastră, cât și vecinătățile se reconfigurează, motiv pentru care dosarul transnistrean și agenda aferentă acestuia trebuie prioritizate. Tot timpurile pe care le trăim scot la iveală că provocările pot crea oportunități pentru decizii vizionare și curajoase. Deci, având la dispoziție mai multe pârghii, autoritățile trebuie să vină cu o viziune credibilă și un plan bazat pe mai multe scenarii, în fața locuitorilor și agenților economici din Zona de Securitate și regiunea transnistreană. În ceea ce privește listele de pretenții ale Tiraspolului, acestea nu pot fi acceptate, dacă se dorește în mod autentic ruperea acestui cerc vicios, în care sunt captivi, în primul rând, cetățenii noștri.

⁷ Untila, Stela. 2021. „Dodon l-a felicitat public pe Krasnoselski pentru un nou mandat: „Să numim alegerile ilegale înseamnă să ne insultăm conaționali””. *NewsMaker*, 13 decembrie. <https://newsmaker.md/ro/dodon-l-a-felicitat-public-pe-krasnoselski-pentru-un-nou-mandat-sa-numim-alegerile-ilegale-inseamna-sa-ne-insultam-conationalii/>. Accesat în 7 februarie 2024.